

Inget stöd i betygsättningen

Lärare saknar stöd i betygsättningen. Betygssystemet är bra till många andra saker än just bedömning, visar en doktorsavhandling.

Det målrelaterade betygssystemets kriterier ger lärarna stöd när de planerar sina lektioner, kriterierna är ett bra underlag för utvecklingssamtal och en morot för att öka elevernas engagemang.

Lärarna använder betygssystemet till många andra saker än det var tänkt till. Men i själva bedömningen av eleverna tycker nio av tio lärare att de målrelaterade betygen inte ger dem något stöd. De känner sig svikna, visar Bengt Selghed vid högskolan i Kristianstad, som doktorerar den åttonde oktober. Han har djup-intervjuat 30 adjunkter och 4–9- lärare.

– En majoritet av lärarna har inte insett att betygssystemet bygger på en ny kunskapssyn, säger han.

Selgheds studie visar att lärarna väger in många andra saker utöver elevernas kunskap i sin bedömning. Hur de sköter sig, hur bra de gör läxorna, vilket skolår de är i påverkar betyget liksom föräldrarnas och politikernas förväntningar. En del ändrar också kraven, de sänker eller höjer ribban beroende på vad de själva tycker ska krävas för ett visst betyg.

Inte förvånat resultat

Resultaten förvånar inte Bengt Selghed. Övergången till de målrelaterade betygen skedde abrupt. Trots att staten starkt framhöll att betygsättningen enbart skulle grunda sig på elevernas kunskaper, har lärarna inte getts förutsättningar nog att sätta sig in i vad kunskapsrelaterade betyg egentligen innebär, menar han.

– Det här är ett paradexempel på att statsmakten tagit alltför lätt på sin uppgift. Lärarna har inte fått tid att förstå vad en kvalitativ kunskapssyn innebär.

Bara några få av dem Bengt Selghed intervjuat tar enbart hänsyn till elevernas kunskaper när de sätter betyg. Drygt hälften kan berätta hur det nya systemet är uppbyggt men har enligt Selghed inte någon djupare förståelse för vad det innebär. Några kan tekniskt redogöra hur betygen är uppbyggda, till exempel pekar de på att mvg är ett »smalare« betyg än g, eller att det till skillnad från förr nu är »fritt fram att fördela betygen«. Ytterligare några gör ingen skillnad alls mot de relativa betygen – för dem motsvarar mvg en femma, vg en fyra och så vidare.

Att betygssystemet inte används som det var tänkt har också fått till följd att lärarna jämför elevernas betyg med varandra. Det är en säkerhetsåtgärd, enligt Bengt Selghed.

– Lärarna klarar inte av att göra kriterierelaterade bedömningar, i stället jämför de med hela klassen. Det är helt logiskt, läraren vill försäkra sig om att hon tänkt rätt.

Därför kan aldrig dagens betyg bli vare sig rättvisa eller likvärdiga. Möjligen inom en skola där lärarna kan jämföra och diskutera kriterier och bedömning med varandra, men aldrig över hela landet.